

فرشهای ترکمنی

نوشته سیاوش آزادی - نشر به موزه هنرهای عامیانه هامبورگ

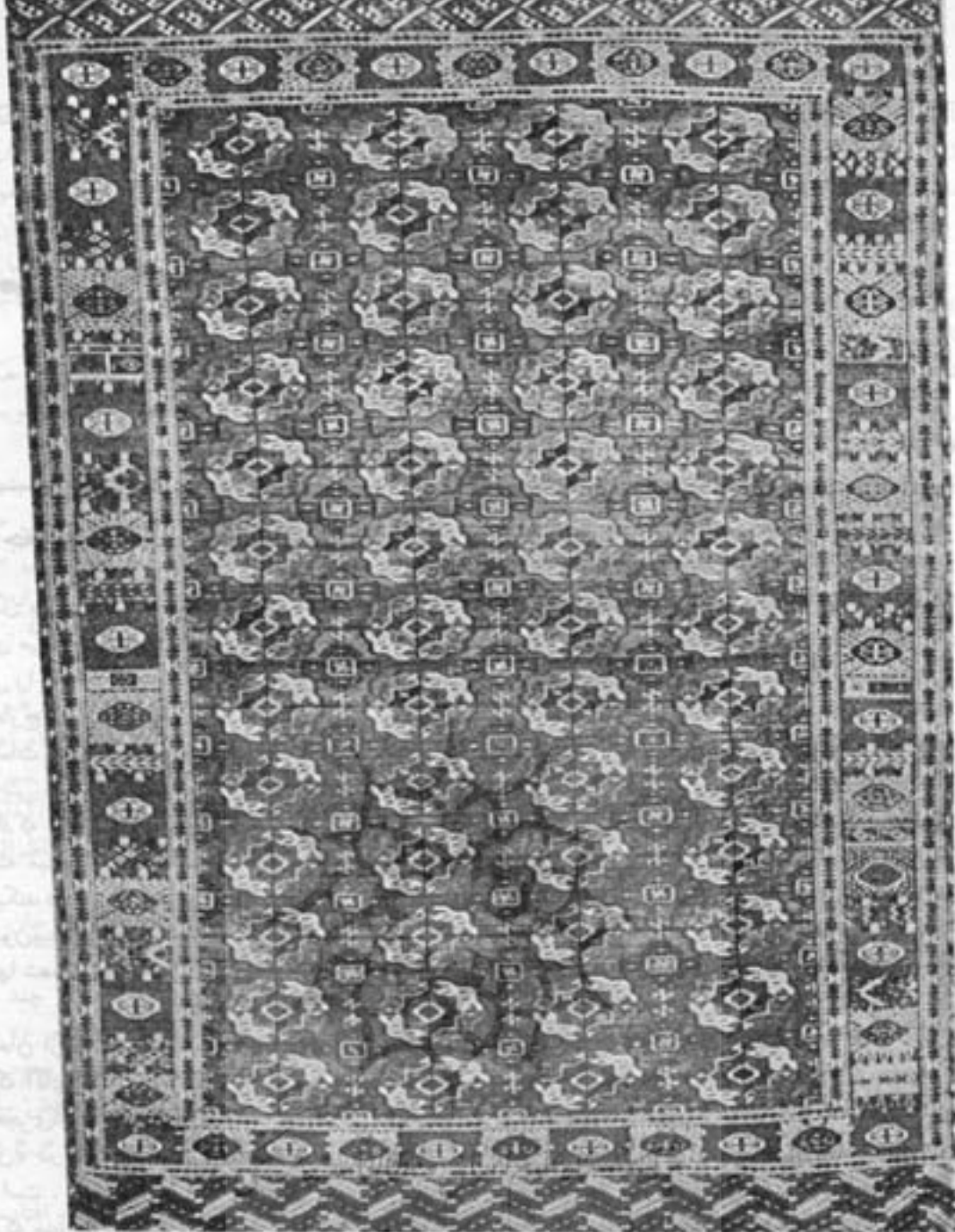

قالی‌شناسی رشته‌ای است از هنرشناسی که در کشورهای اروپایی بسیار پیش رفته و بسط یافته است و کارشناسان بزرگی که از لحاظ علمی در آن تخصص دارند از آن دیار برخاسته‌اند و کتابهای برجسته و مهمی شامل پژوهش‌ها و بررسیهای باریک و جالب توجه نشر شده است. بی‌اغراق در این رشته هزارها کتاب به زبانهای انگلیسی و فرانسوی و آلمانی و روسی منتشر شده است و ماهی نیست که چندین ده کتاب در این خصوص به این زبانهای خارجی چاپ شود. دروغ که در کشور ما که از سازندگان و صادرکنندگان بنام‌موسلم این کالا است این علم چندان رونقی ندارد و شماره کتابهایی که در این رشته به زبان فارسی چاپ شده از شمار انگشتان دست تجاوز نمی‌کند و هنوز آنچنان که باید توجهی بدان نمی‌شود.

با اینهمه جای خوشوقتی است که از میان هموطنان ما کسی چون آقای سیاوش آزادی برخاسته و کتابی بلکه کتابهایی در این باره منتشر ساخته است که شهرت جهانی دارد. این چهارمین اثری است که این قالی‌شناس درباره فرشهای ترکمنی منتشر ساخته است.

کتاب مورد بحث ما مشتمل است بر یک تحقیق تاریخی از اصل و تبار ترکمنان که برای تهیه آن از منابعی چون لغت ترک محمود کاشغری و جامع‌التواریخ خواجه رشیدالدین فضل‌الله و شجره تراکمه تألیف ابوالغازی بهادرخان که در زمان شاه عباس اول سالها در اصفهان می‌زیسته گرفته تا نویسندگان متأخری همچون بارتلد و وامبری و هوآرت و کارل‌یان و هوتسا و بسیاری دیگر بهره گرفته و نام تیره‌های ترکمن و توتنها و طمغاهای هر یک را براساس منابع مهم بر شمرده است و ضمناً به تاریخ قالی‌بافی در میان ترکمنان توجه کرده و همچنین اهمیت این هنر و ضرورت آن را در زندگی روزمره این مردم نمودار ساخته است.

آزادی در این کتاب از رنگهایی که برای تهیه فرشهای ترکمنی

ضروری زندگی ترکمنان است از موجودی موزه‌های برلن و لویک و هامبورگ و مجموعه‌های خصوصی چاپ کرده است. قدمت بعضی از این نمونه‌ها به صدوچند و حتی دوست سال هم می‌رسد.

شک نیست که این کتاب از استادی و احاطه کامل مؤلف آن داستان می‌زند و نشان می‌دهد که با چه دقت و باریک بینی طرح این کتاب را ریخته و کوشیده است نکته‌ای فروگذار نکند و کتابی هرچند مختصر ولی جامع به دست دهد.

1 - Siawosch Azadi, Turkmenische Teppiche, Hamburg, 1970.

به کار برده می‌شود تا شیوه تهیه آنها و مواد و مصالح فرش بافی و گره‌ها و نقشها و گل‌های خاص هر یک از تیره‌ها سخن گفته است. نقشه‌ای هم از مرزهای خراسان و محل سکونت تیره‌های مختلف درج کرده است که بسیار سودمند است و در پایان کتابشناسی مفصلی از هشتاد اثر برجسته‌ای که درباره فرشهای ترکمنی به زبانهای آلمانی و روسی و انگلیسی و فرانسوی منتشر شده است به دست داده. از این گذشته ۵۶ تصویر رنگی از نمونه فرشهای کوناگون تیره‌های مختلف و مفرشها و جلها و توبره‌ها و جوالها و خورجین‌ها و بقچه‌ها و مانند آنها که وسایل